

Závěry 26. zasedání Vědecké rady GŘ NPÚ k informaci o současné situaci rekodifikace stavebního práva

Vědecká rada GŘ NPÚ vylechla informaci o aktuálním stavu přípravy rekodifikace stavebního práva a po diskusi zaujala následující stanovisko:

01) Architektonické dědictví je nenahraditelnou součástí světového, evropského, národního, regionálního i místního kulturního dědictví. Je důležité pro zachování identity. Tvoří jednu ze základních kulturních kvalit a atraktivit životního prostoru společnosti, jejichž význam přesahuje hranice států. I proto Česká republika přistoupila k Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví a k Úmluvě o ochraně architektonického dědictví Evropy. Nezanedbatelný je ekonomický přínos památek, zejména ve vztahu k výnosům z turistického ruchu. Péče o architektonické dědictví patří k významným veřejným zájmům garantovaným státem. V této souvislosti je vhodné připomenout, že na našem území je stát nositelem této garance od roku 1850, kdy František Josef I. zřídil „*Císařsko-královskou centrální komisi pro výzkum a zachování stavebních památek.*“

02) Smyslem stavebního práva je především ochrana dotčených veřejných zájmů.

03) Památková péče snahu zkrátit a zjednodušit stavební řízení plně podporuje. Rezignace na ochranu veřejných zájmů však není přijatelným prostředkem, jak toho dosáhnout.

04) V oblasti státní památkové péče lze racionalizace dosáhnout jinými prostředky. Vědecká rada v této souvislosti připomíná návrh generální ředitelky Národního památkového ústavu z roku 2019, jehož podstatou je zjednodušení systému pro vlastníky, větší transparentnost a finanční úspory.

05) Reforma vyžaduje pečlivou a kvalifikovanou přípravu. Vyjádření Nejvyššího soudu, ve kterém se konstatuje, že nebyla provedena analýza důvodů zdlouhavosti stavebních řízení a že důvodem není prosazování veřejných zájmů ze strany orgánů, které to mají za úkol, ukazuje, že tomu tak není. Totéž lze konstatovat ve vztahu k památkové péči. Posouzení všech staveb jedním rozhodnutím na základě zjednodušené dokumentace je přijatelné pro novostavby navržené v souladu s platnou územně plánovací dokumentací, ale zcela nevyhovující ve vztahu k architektonickému dědictví. Pro ilustraci lze připomenout problematiku obnovy historické budovy Národního muzea.

06) Památková péče se od ochrany jiných veřejných zájmů významně liší. V péči o památky se nerozhoduje podle norem s jednoznačně určenými požadavky, o jejichž splnění je možné jednorázově rozhodnout. Ambicí současné právní úpravy je chránit veřejný zájem na zachování kulturního dědictví primárně tím, že stát formou odborné pomoci pomáhá vlastníkům připravit a realizovat příznivé řešení. Přípravu obnovy památek proto chápe jako proces, na kterém se památková péče podílí od formulace záměru po realizaci.

07) Výše naznačená výjimečnost památkové péče má ve vztahu ke správním řízením ve srovnání s ochranou jiných veřejných zájmů, snad s výjimkou ochrany přírody, následující důsledky:

- agenda zahrnuje posouzení všech fází přípravy, u kterých je to věcně opodstatněné;

- posouzení vyžaduje znalost situace, což obvykle předpokládá návštěvu místa (tj. návrh bez znalosti souvislostí nemusí být pro posouzení postačující);

- záměry se posuzují v celém rozsahu, z více hledisek a v mnohem větší podrobnosti než je obvyklé a opodstatněné u jiných veřejných zájmů;

- individuální posouzení záměru v celém rozsahu objektivně vyžaduje více času než posouzení dílčího problému z hlediska souladu navrhovaného záměru s normou;

- z hlediska péče o architektonické dědictví jsou významné i udržovací práce, například obnova fasád;

- pro kvalifikované posouzení jsou potřební specialisté v různých oborech, zejména architektuře, památkovém urbanismu, restaurování, otázkách materiálů a technologií, péči o historické zahrady a parky, péči o historické krovy, o zvony, o varhany, o technické památky a další. Odbornost je nezbytná nejen v případě odborné organizace státní památkové péče, ale i v případě toho, kdo o věci rozhoduje.

08) S ohledem na výše uvedené není vyvedení ochrany zájmu na zachování architektonického dědictví mimo gesci památkové péče vhodné.

09) Nový stavební zákon v připravované podobě ve svých důsledcích znamená rezignaci státu na kvalifikovanou péči o architektonické dědictví. V případě památek Světového dědictví je navrhovaná právní úprava v rozporu se závazky, které na sebe Česká republika vzala přistoupením k Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví.

10) Vědecká rada vítá snahu pana ministra Lubomíra Zaorálka prosadit v návrhu zákona změny ve prospěch zachování ochrany památek. Udržení samostatného postavení památkové péče a závaznosti stanovisek jsou v této souvislosti významné úspěchy.

11) I přes tyto pozitivní posuny by přijetí zákona v navrhované podobě znamenalo ve srovnání s platnou právní úpravou kvalitativní oslabení ochrany veřejného zájmu na zachování architektonického dědictví.

12) Vědecká rada považuje za zásadní zachování integrity systému státní památkové péče, a to včetně ochranných pásem, zachování závaznosti stanovisek, zachování územních regulačních nástrojů, zachování kompatibility stavebního práva se specifickými potřebami péče o architektonické dědictví a zachování možnosti přezkumu v případech, kdy zájmy památkové péče nebudou respektovány.

13) Vědecká rada považuje za vhodné poděkovat panu ministru kultury za pozitivní posuny připravovaného návrhu zákona, které vyjednal, a zároveň jej upozornit na další problémy spojené s připravovanou rektifikací stavebního práva, zejména na otázku ochranných pásem. V této souvislosti pověřuje pana doc. Kotalíka, aby v této věci formuloval jménem Vědecké rady panu ministrovi dopis, ve kterém ho seznámí se závěry vědecké rady.